

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
	ANSSI ROIHA & JERKER POLSO	

OSA 1 NÄKÖKULMIA OPPILAANTUNTEMUKSEEN

2	NELJÄ LÄHESTYMISTAPAA RYHMÄN- JA OPPILAANTUNTEMUKSEEN.....	18
	JOHANNA MÄKI-HAVULINNA	
3	LÄHTÖTASON ARVIOINTI OPPILAANTUNTEMUKSEN TUKENA.....	34
	NAJAT OUAKRIM-SOIVIO	
4	SUKUPUOLEN MONINAISUUS JA SUKUPUOLITIE TOINEN OPPILAANTUNTEMUS.....	49
	OUTI YLITAPIO-MÄNTYLÄ	
5	KIUSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA SIIHEN PUUTTUMINEN.....	63
	PÄIVI HAMARUS	
6	PEDAGOGINEN KIRJAAMINEN OPPILAANTUNTEMUKSEN TUKENA.....	82
	SUVI SANKINEN & TERHI JÄRNSTRÖM	

OSA 2 OPPILAANTUNTEMUS JA ERILAISET OPPILAAT

7	ONKO LUOKASSANI NEUROKIRJON OPPILAS?.....	104
	TIINA VITKA	
8	MONIKIELISTEN OPPILAIDEN HAVAINNOINTI JA TUKEMINEN KOULUN ARJESSA...123	
	EIJA AALTO & SANNA MUSTONEN	

9	NÄKYMÄTÖNTÄ NÄKYVÄKSI: TUNNISTA JA TUE UJOUS VAHVUUDEKSI.....	145
	SIL JA KUKKOAHO	
10	PSYYKKISESTI OIREILEVAN OPPILAAN TUNNISTAMINEN JA KOHTAAMINEN.....	169
	MAIJA JUOPERI & NEA PORSANGER-RINTALA	

OSA 3

OPPILAANTUNTEMUS JA YHTEISTYÖ

11	OPPILAANTUNTEMUKSEN RAKENTUMINEN YHTEISOPETTAJUUDESSA.....	196
	JUHA KONTINEN, IINES PALMU & OLLI-PEKKA MALINEN	
12	OPETTAJAN JA KOULUNKÄYNNINOHJAAJAN YHTEISTYÖ OPPILAAN- TUNTEMUKSEN TUkena	213
	MINNA BÖHM & TIINA MÄNTYLÄ	
13	OPISKELUHUOLTO OPPILAANTUNTEMUKSEN TUkena.....	233
	JOHANNA POLSO & SARI KELLOKUMPU	
14	VANHEMMAT JA OPETTAJAT RAKENTAMASSA YHTEISTÄ YMMÄRRYSTÄ OPPILAASTA.....	256
	ANJA RANTALA	

KIRJOITTAJAT.....	283
LIITTEET.....	287

1

JOHDANTO

Anssi Roiha & Jerker Polso

Oppilaantuntemuksen merkitys opetuksessa on selvästi korostunut viime vuosien aikana. Usein ajatellaan, että ideaalitalanteessa opettajat tuntevat kaikki oppilaansa ja myös ottavat oppilaan yksilöllisyyden huomioon opetuksessaan. Ajatusmalli on linjassa nykyisten oppimiskäsitysten kanssa, jotka tunnustavat ja tunnistavat oppilaiden erilaisuuden sekä yksilölliset oppimispolut ja -valmiudet. Samalla kun erilaiset odotukset ja vaatimukset opetusta ja opettajia kohtaan lisääntyvät, tuntuu aika oppilaan yksilölliseen kohtaamiseen arjessa vähenevän. Jokainen opettaja on varmasti yhtä mieltä siitä, että hyvä oppilaantuntemus auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Varsinkin aineenopettaja voi kuitenkin tuntea olevansa mahdottoman edessä: kuinka opettaja voisi oppia tuntemaan ja ymmärtämään kaikkia oppilaitaan kiireisessä arjessa?

OPPILAANTUNTEMUS ERIYTTÄMISEN TAUSTALLA

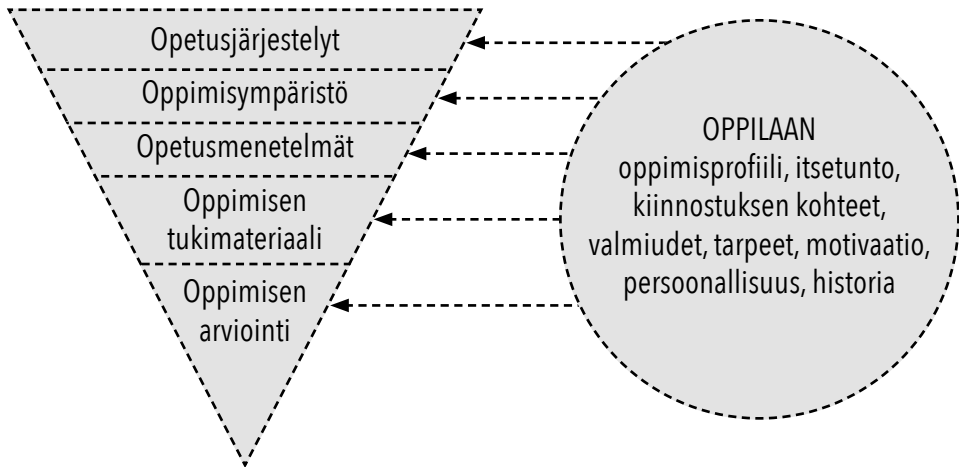
Opetustyössä oppilaantuntemus liittyy olennaisesti etenkin oppilaan yksilölliseen kohtaamiseen ja eriyttämiseen mutta vaikuttaa kaiken opetuksen taustalla. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2014, 30) todetaan: ”Eriyttäminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagogi-

nen lähtökohta.” Koska eriyttäminen tulisi huomioida kaikessa opetuksessa, tulisi kaiken opetuksen pohjautua oppilaantuntemukseen. Oppilaantuntemukseen perustuva opettaminen ja eriyttäminen ovatkin varsin kiinteässä yhteydessä toisiinsa, eikä niiden erottelu arjen työssä liene tarpeellista. Opetuksen eriyttämällä tarkoitamme opetuksen kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa opettaja huomioi luokkaryhmien ja yksittäisten oppilaiden tai opiskelijoiden erilaisuuden sekä ennakkoiden että havaintojensa pohjalta toimintaansa ja opetustaan mukauttaen. Eriyttämiskäytänteet voivat olla esimerkiksi toimintatapoja, jotka poikkeavat yhdenmukaisesta opetuksesta yksittäisen tai yksittäisten oppilaiden tarpeiden mukaan, tai laajemmin kaikkia oppilaita koskevia käytänteitä, joilla pyritään huomioimaan luokan moninaisuus. Haluamme korostaa, että eriyttämisen tavoin myös oppilaantuntemus on koko kouluyhteisön vastuulla oleva asia, vaikka useimmiten sen käytännön haasteet ja hyödyt kulminoituvatkin luokkahuoneeseen ja yksittäisen opettajan opetukseen.

Useassa eriyttämismallissa tunnustetaan oppilaantuntemuksen keskeinen rooli opetuksessa ja eriyttämisessä. Muun muassa Thousandin ja kumppaneiden (2007) proaktiivisen eriyttämismallin pohjana on oppilaantuntemus. Mallissa kantava ajatus on se, että opettajan tulisi tutustua oppilaisiinsa mahdollisimman hyvin, jotta menestyksestä eriyttämistä voidaan toteuttaa. Mallissa tunnustetaan myös oppilaantuntemuksen ja siten eriyttämisen dynaamisuus: opettajien tulisi jatkuvasti tarkkailla oppilaiden toimintaa, mikä lisää heidän oppilaantuntemustaan ja ohjaa eriyttämistä tulevaisuudessa. Myös Tomlinsonin (2014, 2022) tunnetussa eriyttämismallissa kaiken eriyttämisen tulisi pohjautua oppilaiden yksilöllisiin ominaisuuksiin, joita ovat oppilaiden valmiudet, kiinnostuksen kohteet ja oppimismielitymykset (ks. lisää malleista mm. Roiha & Polso 2020, 2023).

Kirjassamme *Onnistu eriyttämisessä: Toimivan opetuksen opas* esiteltä viiden O:n eriyttämismalli (Roiha & Polso 2023) perustuu ajatukseen, että kattavassa eriyttävässä opetuksessa oppilaan yksilöllisyys tulisi huomioida laajasti viidellä koulunkäynnin osa-alueella, jotka ovat 1) opetusjärjestelyt, 2) oppimisympäristö, 3) opetusmenetelmät, 4) oppimisen tukimateriaali sekä 5) oppimisen arviointi (kuvio 1). Mallissa kaikki eriyttäminen perustuu myös oppilaan yksilöllisiin ominaisuuksiin, kuten oppimisprofiiliin, itsetuntoon, kiinnostuksen kohteisiin, valmiuksiin, tarpeisiin, motivaatioon, persoonallisuuteen sekä historiaan. Oppimisprofiililla viittaamme oppilaan taitoihin, hänen luontaisiin oppimistapoihinsa ja niihin asioihin, jotka hänelle ovat mieluisimpia oppimisen yhteydessä. Itsetunto kuvastaa oppilaan arvioita ja uskomuksia itsestään, kun taas kiinnostuksen kohteet liittyvät oppiaineisiin ja aiheisiin, jotka herättävät oppilaan innostuksen. Valmiudet kuvaavat oppi-

laan osaamisen tasoa suhteessa opittavaan asiaan ja tarpeet niitä asioita, jotka ovat välttämättömiä oppimisen onnistumisen kannalta. Motivaatio liittyy voimavaroihin, jotka ohjaavat oppilaan toimintaa ja käyttäytymistä. Persoonallisuudella tarkoitamme oppilaan ainutlaatuisia luonteenpiirteitä ja historialla viittaamme oppilaan taustaan ja aiempiin koulukokemuksiin.

Kuvio 1. Eriyttämisen viiden O:n malli (Roiha & Polso 2023)

Lähestyttiinpä asiaa mistä näkökulmasta tahansa, on päivänselvää, että oppilaan yksilöllinen kohtaaminen onnistuu parhaiten tutussa ryhmässä ja tuttujen oppilaiden kanssa. Oppilaantuntemuksen merkitystä oppilaan yksilöllisessä kohtaamisessa ja opetuksessa ei voi ohittaa. Myös viiden O:n eriyttämismallimme sisältää ajatuksen, että kaikki eriyttäminen perustuu syvälliseen ja monipuoliseen oppilaantuntemukseen. Eriyttämismallit harvoin kuitenkaan perusteellisesti paneutuvat oppilaantuntemuksen ilmiöön laajasti tai erittelevät monipuolisesti tapoja sen kartuttamiseen.

OPPILAANTUNTEMUKSEN MONITAHOISUUS

Lähestymme oppilaantuntemusta moniulotteisena, dynaamisena ja alati kehittyvänä ilmiönä. Oppilaantuntemuksen moninaisuutta arjessa kuvastaa hyvin se, että on tärkeää tietää oppilaan osaamistason lisäksi myös muun muassa hänen kiinnostuksen kohteistaan tai tunnistaa hänen temperamenttipiirteitään. Usein me opettajat ehkä keskitymme liikaa vain oppilaiden tiedollisiin taitoihin ja saatamme osin laiminlyödä muita oppilaaseen liittyviä puolia. Kuitenkin oppilaiden olemiseen koulussa vaikuttaa vahvasti monia sosiaalisia tai affektiivisiä elementtejä, joista opettajien on hyvä olla tietoisia. Tämä ajatus on myös opettajalle armollinen. Oppilaan arjessa elää ja työskentelee runsaasti aikuisia ja eri alojen ammattilaisia, joiden avulla myös opettaja voi syventää ja laajentaa oppilaantuntemustaan.

Oppilaantuntemusta voi ja tulee lähestyä sekä ryhmä- että yksilötasoisesti, mikä linkittyy myös ryhmä- ja yksilötason eriyttämiseen (ks. Roiha & Polso 2023). Yhtäältä on tärkeää tietää luokan oppilaista yhteisönä, jotta tietyt yhteiset toimintatavat ja käytänteet ovat sopivia kullekin oppilasryhmälle. Toisaalta on vähintäänkin yhtä tärkeää tuntea jokainen luokan oppilas mahdollisimman hyvin yksilönä, jotta hänet voi huomioida opetuksen eri osa-alueilla.

Lapset ja nuoret muuttuvat ja kehittyvät jatkuvasti. Siksi myös oppilaantuntemus on jatkuvasti kehittyvä ja täydentyvä asia. Ei riitä, että opettajat lukuvuoden, saati koulupolun alussa tutustuvat oppilaisiinsa, vaan opettajien on hyvä aktiivisesti ja säännöllisesti päivittää oppilaantuntemustaan. Tämän voi tehdä joskus koko luokan osalta tai toisinaan eriyttävän pedagogiikan mukaisesti vain tiettyjen oppilaiden tapauksessa. Tärkeää on muistaa, millainen merkitys oppilaantuntemuksella on opetuksessa. Opettajan syvällisestä oppilaantuntemuksesta ei ole hyötyä, jos sillä ei ole vaikutusta hänen toimintaansa opettajana. Sen sijaan oppilaista saadun arvokkaan tiedon tulisi vaikuttaa muun muassa työtapoihin, aiheisiin ja arviointimenetelmiin, joita opettaja kunkin oppilasryhmän tai oppilaan kanssa hyödyntää.

Tiedostamme ja tunnistamme erittäin hyvin oppilaantuntemukseen liittyviä käytännön esteitä opetustyössä. Muun muassa aineenopettajajärjestelmässä yksittäinen opettaja saattaa opettaa suurta määrää oppilaita viikoittain. Tämä asettaa omat haasteensa oppilaiden tuntemiseen ja heidän yksilölliseen kohtaamiseensa. Oppilaantuntemuksen haaste aineenopettajille tuli esiin myös Kansallisen arviointikeskus Karvin Eriyttäminen ja joustavat opetusjärjestelyt -arvioinnista (Kamppi ym. 2024). Vaikka tähän rakenteelliseen haasteeseen ei ole olemassa ihmelääkettä,

pyrkii tämä teos kuitenkin tarjoamaan opettajille konkreettisia keinoja, joilla oppilaantuntemusta voidaan kartuttaa kiireisessä arjessa. Opettajat voivat hyödyntää kirjan keinoista ja liitteistä juuri niitä, jotka soveltuvat heidän opetukseensa ja joiden avulla oppilaantuntemusta voi lisätä ilman erillisiä kohtaamisia ja palavereja.

KIRJAN RAKENNE

Tähän toimitettuun teokseen olemme halunneet koota laajasti eri asiantuntijoiden näkökulmia oppilaantuntemukseen. Vaikka useilla tämän kirjan kirjoittajilla on myös tutkijataustaa, ei tämä teos pyri yhtenäiseen tieteelliseen määritelmään oppilaantuntemuksesta. Emme siksi tukeudu yksittäiseen teoreettiseen viitekehykseen oppilaantuntemusta määritellessämme. Määritelmät ja painotukset saattavat hieman vaihdella lukujen välillä sen mukaan, mitä kunkin luvun kirjoittajat pitävät keskeisimpinä. Jokainen luku kuitenkin lähestyy oppilaantuntemusta eriyttävän pedagogiikan filosofian mukaisesti.

Oppilaantuntemusta ja käytännön opetusta ei voi erottaa toisistaan, vaan niitä tulee tarkastella toisiinsa vahvasti kiinnittyvinä asioina. Tässä teoksessa oppilaantuntemukseen paneudutaan erilaisista toisiaan täydentävistä näkökulmista. Keskiössä on erityisesti se, millä tavoin opettaja voi arjessa lisätä omaa oppilaantuntemustaan ja minkälaisia asioita opetustyössä kannattaa erityisesti oppilaantuntemuksen kannalta ottaa huomioon. Tämän teoksen tarkoituksena on tarjota käytännön työkaluja oppilaantuntemuksen kartuttamiseen. Kirjan loppuun on koottu jokaisen luvun liitteet, joita opettajat voivat halutessaan hyödyntää työssään. Luvuissa esitellään myös konkreettisia keinoja ja työtapoja, jotka liittyvät luvun aiheisiin. Seuraavassa kirjan rakennetta ja sen lukuja kuvataan tarkemmin.

OSA 1 NÄKÖKULMIA OPPILAANTUNTEMUKSEEN

Kirjan ensimmäisen osan avaa Johanna Mäki-Havulinna luku 2, jossa hän käsittelee oppilaantuntemusta sekä yksilö- että ryhmätasolla. Mäki-Havulinna esittelee neljä lähestymistapaa, joilla opettaja voi paremmin tehostaa oppilaantuntemustaan ja saada ryhmän kaikki jäsenet mukaan oppimistilanteisiin. Luvun liitteiden avulla opettaja voi kartoittaa oppilaan mielenkiinnon kohteita ja näkemyksiä koulunkäynnistä niin oppilaan itsensä kuin hänen huoltajiensakin näkökulmasta (ks. liitteet 1 ja 2).

Najat Ouakrim-Soivion luku 3 keskittyy oppilaantuntemukseen olennaisesti liittyvään lähtötason arviointiin. Luvussa käsitellään monipuolisesti sitä, miksi lähtötason arviointi on tärkeää tai jopa välttämätöntä oppilaantuntemuksen kasvattamiseksi, sekä esitellään käytännön esimerkkejä lähtötason arvioinnin toteuttamisesta. Luvun liite tarjoaa opettajille helpon käytännön työkalun, jolla voi sisällyttää lähtötason arviointia opetukseensa eri oppiaineissa (ks. liite 3).

Outi Ylitapio-Mäntylä paneutuu luvussa 4 sukupuolitietoiseen oppilaantuntemukseen. Ylitapio-Mäntylä kuvaa, miten tärkeää on tutustua jokaiseen oppilaaseen ilman sukupuolistereotypioita ja miten oppilaiden kasvuprosessia voi tukea ilman että sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuminen rajoittaa oppilaiden mahdollisuuksia oppia, toimia ja tehdä valintoja oppimispoluillaan. Luvun liitteessä on koko koulun työyhteisölle tarkoitettu kehittämistyökalu sukupuolen moninaisuuden tunnistamiseen ja tukemiseen koulussa (ks. liite 4).

Luvussa 5 Päivi Hamarus käsittelee kiusaamista oppilaantuntemuksen näkökulmasta. Luvussa taustoitetaan myös kiusaamisilmiötä ja siihen liittyvää dynamiikkaa. Hamarus painottaa turvallisen ilmapiirin luomista luokkaan sekä kiusaamisilmiön tunnistamista avaimena kiusaamisen ehkäisemiseen. Luvun liitteissä on opettajille suunnattuja reflektointikysymyksiä, jotka ohjaavat tarkastelemaan kiusaamisilmiötä omassa luokassa ja puuttumaan niihin, sekä ideoita oppilaiden yksilöllisten vahvuuksien hyödyntämiseen opetuksessa (ks. liitteet 5–7).

Ensimmäisen osan päättää Suvi Sankisen ja Terhi Järnströmin luku 6, jossa korostetaan tuen asiakirjojen merkitystä oppilaantuntemuksessa. Luvussa annetaan runsaasti käytännön esimerkkejä ja vinkkejä tuen asiakirjojen laatimiseen opettajan työssä ja avataan niiden hyödyntämistä oppilaantuntemuksen kartuttamisessa (ks. myös liitteet 8–11).

OSA 2 OPPILAANTUNTEMUS JA ERILAISET OPPILAAT

Kirjan toisessa osassa nostetaan esille muutamia yleisiä oppijatyypppejä, joiden yksilöllinen kohtaaminen haastaa opettajia arjen työssä. Osan aluksi Tiina Vitka tarkastelee luvussa 7 neurokirjon oppilaan tunnistamista ja kohtaamista luokassa. Liitteessä esitellään malli nivelvaiheen tiedonsiirtoon, jolla oppilaantuntemuksen kannalta olennainen hiljainen tieto siirtyy kootusti uuteen kouluun tai yksikköön (ks. liite 12).

Luvussa 8 Eija Aalto ja Sanna Mustonen paneutuvat oppilaantuntemukseen monikielisten oppilaiden näkökulmasta. He taustoittavat kielitaidon kehittymis-

tä ja esittelevät keinoja oppijan kielitaidon havainnoimiseen ja hänen osallistumisen tukemiseen. Luvun liitteenä on muun muassa nelikenttämalli, jonka avulla opettaja voi arvioida monikielisten oppilaiden toimintaa ja taitoja eri tilanteissa (ks. liitteet 13–14).

Silja Kukkoaho tarkastelee luvussa 9 oppilaantuntemusta erityisesti ujojen oppilaiden näkökulmasta. Kukkoaho tuo monipuolisesti esille keinoja ujon oppilaan tunnistamiseen ja hänen opetuksensa tukemiseen. Luvun liitteessä esitellään keinoja, joilla opettaja voi tunnistaa ujon oppilaan ryhmästä sekä paremmin tutustua ujon oppilaan yksilöllisyyteen (ks. liite 15).

Kirjan toisen osan päättää Maija Juoperin ja Nea Porsanger-Rintalan luku 10, jossa pohditaan oppilaantuntemuksen merkitystä psyykkisesti oireilevan lapsen ja nuoren opetuksessa. Luvussa annetaan vinkkejä psyykkisesti oireilevan oppilaan tunnistamiseen ja tukemiseen ryhmässä. Luvun liitteissä on muun muassa apuväline oman tai oppilaiden vireystilan tarkasteluun (ks. liitteet 16–18).

OSA 3 OPPILAANTUNTEMUS JA YHTEISTYÖ

Kirjan kolmas osa tarkastelee oppilaantuntemusta etenkin yhteistyön näkökulmasta. Eriyttävä opetus ja oppilaan yksilöllinen kohtaaminen ovat koko kouluyhteisön vastuulla, eivätkä ne siten saa jäädä yksittäisen opettajan tehtäväksi. Osan aluksi luvussa 11 Juha Kontinen, Iines Palmu ja Olli-Pekka Malinen esittelevät yhteisopettajuuden mahdollisuuksia oppilaantuntemuksen syventämiseen. Luvun tapausesimerkit sekä liitteenä olevat lomakkeet tarjoavat konkreettisia työkaluja siihen, millaisin keinoin opettajatiimi voi yhdessä vahvistaa niin yksilöitä kuin ryhmiä koskevaa oppilaantuntemusta (ks. liitteet 19–20).

Luvussa 12 Minna Böhm ja Tiina Mäntylä kirjoittavat opettajan ja koulunkäynninohjaajan yhteistyöstä ja sen merkityksestä oppilaantuntemuksessa. Luvun liitteessä esitellään työkalu koulunkäynninohjaajan ja opettajan välisen tiedonkulun tueksi (ks. liite 21).

Luvussa 13 Johanna Polso ja Sari Kellokumpu lähestyvät oppilaantuntemusta moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta. Luvussa tuodaan esiin, kuinka opiskeluhoito voi lisätä ja tukea opettajien oppilaantuntemusta arjessa. Lisäksi luvussa annetaan käytännön vinkkejä arjen yhteistyöhön ja opiskeluhoillon palaverien toteuttamiseen (ks. myös liitteet 22–25).

Kirjan päätteeksi Anja Rantala käsittelee luvussa 14 oppilaantuntemuksen roolia kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Luvussa käydään läpi muun muassa yhteistyön merkitystä sekä vanhempien osallisuutta oppilaantuntemuksen perustana. Luvun liite tarjoaa työkalun, jonka avulla opettaja voi arvioida ja kehittää huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä (ks. liite 26).

Kuten kirjan rakenteestakin voi päätellä, oppilaantuntemus vaikuttaa opetukseen ja oppimiseen laaja-alaisesti monella tapaa. Keinoja ja malleja oppilaantuntemuksen lisäämiseen arjessa on useita. Oppilaantuntemusta voi lähestyä myös taitona, jossa kukin opettaja voi kehittyä ja jonka kanssa ei tarvitse jäädä yksin. Toivomme, että kirja antaa opettajille keinoja lähestyä oppilaantuntemusta inhimillisesti. Olennaisista oppilaantuntemuksessa on oppilaan yksilöllisyyden hyväksyminen ja aito kohtaaminen. Näitä kaikkia voidaan edistää yhdessä koko kouluyhteisön ja lasten tai nuorten parissa työskentelevien aikuisten kanssa.

LÄHTEET

Kamppi, P., Rumpu, N., Huhtanen, M., Jokinen, M., Kartimo-Kröger, S., Roiha, A., Rämä, I. & Sjöström, M. 2024. Eriyttäminen ja joustavat opetusjärjestelyt perusopetuksessa osana oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI. Julkaisut 15:2024.

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 4. painos.

Roiha, A. & Polso, J. 2020. Eriyttämiseen tarvitaan laajempaa näkökulmaa. NMI Bulletin – Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti 30 (4), 93–102.

Roiha, A. & Polso, J. 2023. Onnistu eriyttämisessä: Toimivan opetuksen opas. 2., uudistettu painos. PS-kustannus.

Thousand, J. S., Villa, R. A. & Nevin, A. I. 2007. Differentiating instruction: Collaborative planning and teaching for universally designed learning. Corwin Press.

Tomlinson, C. A. 2014. The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners. 2. painos. ASCD.

Tomlinson, C. A. 2022. Everybody's classroom: Differentiating for the shared and unique needs of diverse students. Teachers College Press.

Oppilas saattaa

- vältellä tiettyjä tilanteita
- olla poissa esimerkiksi tietyiltä tunneilta
- käydä koulussa vain vähän tai jättäytyä kokonaan pois
- jättää syömättä ruokalassa tai olla koulussa kokonaan syömättä. (Mielenterveystalo.)

On tärkeää tiedostaa, että minkään alan asiantuntijalle ei ole mahdollista aina ja aukottomasti tunnistaa toisten ihmisten pahoinvointia tai mielenterveyden haasteita. Sen täytyy riittää, että meistä jokainen tekee parhaansa kohdatessaan toisia työssä tai sen ulkopuolella.

PSYKKISESTI OIREILEVAN OPPILAAN KOHTAAMINEN KOULUN ARJESSA

Tärkeintä tukea, mitä opettaja ja kuka tahansa koulun työntekijä voi oppilaalle antaa, on mahdollistaa kuulluksi ja kohdatuksi tuleminen sekä olla läsnäoleva ja turvallinen aikuinen. Opettajan työtä on luonnollisesti opettaminen mutta myös kasvattaminen ja oppimisen mahdollistaminen. Koska koulun aikuiset kohtaavat työssään oppilaat päivittäin, he ovat avainasemassa psyykkisen oireilun varhaisessa havaitsemisessa ja siten myös syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Keskeiset asiat, kun huoli herää:

- Kerro huolestasi oppilaalle. Kuvaile sitä yleistajuisesti ja ymmärrettävästi.
- Kertomisen lisäksi kuuntele ja ole läsnä.
- Anna oppilaalle mahdollisuus keskustella asiasta.
- Jos huoli on suuri, kerro oppilaalle, että sinulla on velvollisuus jakaa se.
- Ole yhteydessä tilanteen mukaan huoltajaan, terveydenhoitajaan, kuraattoriin, psykologiin tai koululääkäriin. Tee tämä yhteistyössä oppilaan kanssa. (Mielenterveystalo.)

Erinomaisia vinkkejä kohtaamistilanteisiin ja puheeksi ottamiseen saa Mielenterveystalon Kouluyhteisö mielen hyvinvoinnin tukena -sivustolta. Sivuilla on kattavasti jopa oirekohtaisia ohjeita oppilaiden tukemiseen kouluympäristössä. Sivustolla kerrotaan arvokasta tietoa esimerkiksi paljon puhutusta kuormittumisesta.